

RAPORT Z DIAGNOZY POTENCJAŁÓW LOKALNYCH

MIASTA I GMINY POŁANIEC

CKISZ W RYTMIE MIESZKAŃCÓW!

Raport z diagnozy lokalnej powstał w ramach projektu „Kierunek: Mieszkańcy. Nowa strategia kultury.” realizowanego przez Centrum Kultury i Sztuki w Połańcu w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2026 organizowanego przez Narodowe Centrum Kultury.

Opracowanie: Milena Orlińska, Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego

Konsultacje merytoryczne rekomendacji: Justyna Orlikowska, Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Edycja 2026

Spis treści

Wstęp	2
Metodologia	3
Charakterystyka obszaru i instytucji	4
Gmina Połaniec	4
Centrum Kultury i Sztuki	5
Diagnoza DK+ z 2019 roku	6
Lokalna sieć podmiotów współtworzących kulturę w Gminie Połaniec	7
Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Połańcu	7
Świetlice wiejskie i pracowniczkki świetlic	7
Ochotnicze Straże Pożarne (OSP)	8
Koła Gospodyń Wiejskich (KGW)	8
Klub Seniora „Megawat”	8
Centrum Usług Społecznych (CUS)	8
Burmistrz Miasta i Gminy Połaniec	9
Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR)	9
Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS)	9
Enea Elektrownia Połaniec	9
Organizacje pozarządowe	10
Wyniki badań w grupach docelowych	11
KGW Zrębin	11
OSP Ruszcza	12
KGW i OSP Rybitwy	12
KGiGW i OSP Tursko Małe	13
Wywiady	15
Pani Dorota z Rudnik	15
Pani Basia	18
Młodzież	19
Ankieta, rozpytki	25
Pracownicy CKiSz	32
Dobry przykład	33
Wnioski i rekomendacje	35
Wnioski	35
Dwa pola kultury	36
Rekomendacje systemowe	39
Rekomendacje konkursowe	40

Wstęp

Oddajemy w Państwa ręce raport podsumowujący diagnozę życia kulturalnego mieszkańców gminy Połaniec, zrealizowaną w maju 2026 roku w ramach projektu „CKiSz w rytmie mieszkańców”. Niniejsza publikacja powstała w ramach programu Dom Kultury+ Narodowego Centrum Kultury (Zadanie I – Inicjatywy Lokalne).

Sześć lat po realizacji programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne pracownicy Centrum Kultury i Sztuki ponownie dostrzegli potrzebę rozpoznania lokalnych potencjałów, zasobów oraz sposobów uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym. Choć w poprzednich latach wdrożono działania mające na celu zwiększenie partycypacyjnego charakteru instytucji, pandemia znacząco spowolniła ten proces i wpłynęła na relacje społeczne oraz zaangażowanie mieszkańców. CKiSz odczuwało potrzebę dalszego rozwoju i poszukiwania nowych kierunków działania, dlatego istotne stało się ponowne wsłuchanie się w głos lokalnej społeczności i uwzględnienie jej doświadczeń, potrzeb oraz pomysłów.

Program Dom Kultury+ ma za zadanie zwiększyć zaangażowanie domów kultury w życie lokalnej społeczności poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych realizowanych przez samych mieszkańców. Strategicznym celem programu jest „inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności”¹.

Zarówno całemu programowi, jak i naszej diagnozie towarzyszyło rozumienie lokalnej instytucji kultury zawarte w słowach profesora Marka Krajewskiego (komentarz do programu DK+), który określił dom kultury jako miejsce, w którym „urealnia się lokalna wspólnota, gdzie materializują się więzi spajające zbiorowości, gdzie w końcu można rozwijać pasje i talenty, odkrywać siebie”². Chcielibyśmy, aby

¹ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/o-projekcie>.

² tamże.

dom kultury był miejscem „spotkania, a nie wyłącznie sztamkowej edukacji, z wyraźnie zaznaczoną hierarchią oddzielającą mistrza i uczniów”, ponieważ to właśnie lokalne, często mało widoczne instytucje kultury są najważniejszymi ogniwami „wykonującymi organiczną pracę, od której efektów zależy to jak jesteśmy w kulturze, jej miejsce w hierarchiach ważności, nasza zdolność do korzystania z niej inaczej, niż tylko czerpiąc satysfakcje estetyczne”³.

Metodologia

Raport powstał na podstawie etnograficznych badań terenowych prowadzonych w maju 2026 roku w gminie Połaniec. Badania realizowała badaczka Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna” wspólnie z pracownikami CKiSz. Badania miały przede wszystkim charakter jakościowy, a ich celem była identyfikacja potencjałów występujących w mieście i wsiach wraz z uchwyceniem wielowymiarowości życia kulturowego w każdej z nich. W ramach badań zostały przeprowadzone rozmowy z członkami OSP w Ruszczy i KGW w Zrębinie podczas Dni Połańca, KGW i OSP w Rybitwach podczas Społecznego Biegu Uniwersału Połanieckiego. Przeprowadzono warsztaty z KGW w Tursku Małym oraz z 25 uczniami liceum w Połańcu. Udało się także porozmawiać z pracownikami zajmującymi się organizacją wydarzeń w CKiSz, panią Dyrektorką Moniką Pławską, panią Basią odpowiedzialną za kontakt z KGW, panią Dorotą świetliczanką z Rudnik. Podczas majowych wydarzeń (turniej gry w bule, turniej bowlingowy OSP i MDP z gminy Połaniec, widowisko taneczne „Królewna Śnieżka” i inne) była możliwość odpowiadania na pytania dotyczące zainteresowań, pasji i sposobów spędzania wolnego czasu. Wyniki z badań jakościowych zostały uzupełnione wynikami z ankiety wypełnianej elektronicznie.

Raport nie odpowiada stanowi kultury w całej gminie, we wszystkich grupach społecznych i nie wyczerpuje wszystkich aktywności mieszkańców. Jest zapisem badań terenowych odbytych w maju 2026 roku z grupami, które miały przestrzeń na spotkania i wywiady. Raport jest zbliżeniem na pewne obszary, a nie całościowym

³ tamże.

obrazem. Wyciąga potencjały i mocne strony pokazując je jako kierunek potencjalnego rozwoju.

W niniejszym raporcie wyniki zostały zaprezentowane w podziale na rozmowy z poszczególnymi grupami lokalnymi, wywiady, analizę odpowiedzi na pytania i ankietę oraz dobry przykład – Społeczny Bieg Uniwersału Połanieckiego.

Charakterystyka obszaru i instytucji

Gmina Połaniec

Miasto i Gmina Połaniec położone są w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie staszowskim. Gmina zajmuje obszar około 75 km² i obejmuje miasto Połaniec oraz 17 sołectw. Położenie nad Wisłą oraz w sąsiedztwie żyznych terenów rolniczych od wieków wpływało na rozwój osadnictwa, gospodarki i lokalnej kultury.

Według najnowszych danych gmina liczy około 11 tys. mieszkańców, przy czym od wielu lat obserwowany jest stopniowy spadek liczby ludności. Charakterystycznym zjawiskiem jest proces starzenia się społeczności – osoby w wieku 60 lat i więcej stanowią już blisko jedną trzecią mieszkańców. Jednocześnie maleje liczba dzieci i osób w wieku produkcyjnym, co stawia przed samorządem nowe wyzwania związane z polityką społeczną, edukacją oraz aktywizacją mieszkańców.

Połaniec jest gminą o zróżnicowanej strukturze gospodarczej. Istotną rolę odgrywa rolnictwo, szczególnie na terenach wiejskich, jednak największym pracodawcą i symbolem lokalnej gospodarki pozostaje znajdująca się w Połańcu Enea Elektrownia Połaniec S. A. Mieszkańcy pracują również w sektorze usług, handlu, administracji publicznej, edukacji oraz małych i średnich przedsiębiorstwach.

Połaniec jest miejscem o szczególnym znaczeniu historycznym. To tutaj w 1794 roku Tadeusz Kościuszko ogłosił Uniwersał Połaniecki, jeden z najważniejszych dokumentów okresu insurekcji kościuszkowskiej, który przyznawał chłopom ograniczone prawa osobiste i zmniejszał zakres pańszczyzny.

Centrum Kultury i Sztuki

Centrum Kultury i Sztuki w Połańcu jest samorządową instytucją kultury, której początki sięgają lat osiemdziesiątych XX wieku. W 1984 roku powołano Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, który stał się załącznikiem obecnego Centrum Kultury i Sztuki. Powstanie placówki było związane z dynamicznym rozwojem Połańca w okresie budowy i funkcjonowania elektrowni oraz potrzebą stworzenia miejsca integrującego rozwijającą się społeczność miasta i okolicznych miejscowości.

Od początku swojego istnienia instytucja pełniła funkcję głównego ośrodka życia kulturalnego gminy. Obecna siedziba przy ulicy Czarnieckiego została zaprojektowana jako wielofunkcyjna przestrzeń służąca działalności artystycznej, edukacyjnej i społecznej. W skład CKiSz wchodzi między innymi Dom Kultury wraz salą widowiskową, salami tanecznymi, muzycznymi i plastycznymi, salą psychoedukacyjną i klubową, Kino Pegaz, Galeria Archeologiczna i Kościuszkowska. Centrum Kultury wykorzystuje również muszlę koncertową, na której odbywają się plenerowe koncerty i pikniki.

Ryc. 1. Infografika - działalność edukacyjna i kulturalna CKiSz

Oferta CKiSz obejmuje szeroki wachlarz zajęć stałych i wydarzeń cyklicznych. Organizowane są warsztaty plastyczne, muzyczne, wokalne, teatralne, taneczne i rękodzielnicze, a także koncerty, spektakle, wystawy, konkursy, festiwale oraz wydarzenia plenerowe. W ciągu roku przygotowuje lub współorganizuje kilkadziesiąt wydarzeń o charakterze artystycznym, edukacyjnym, rekreacyjnym i społecznym. Ilość wydarzeń oraz zajęć cyklicznych jest zasobem Centrum Kultury. Ma ono zaangażowanych pracowników, renomę, a także doświadczenie w organizacji masowych wydarzeń kulturalnych.

Diagnoza DK+ z 2019 roku

Diagnoza przeprowadzona w 2019 roku w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne koncentrowała się na rozpoznaniu potencjału kulturotwórczego mieszkańców Miasta i Gminy Połaniec oraz możliwości ich większego zaangażowania w tworzenie lokalnej oferty kulturalnej. Badanie pokazało, że mieszkańcy wysoko oceniali działalność Centrum Kultury i Sztuki, a kulturę najczęściej kojarzyli z organizowanymi przez instytucję wydarzeniami, kinem oraz możliwością wspólnego spędzania czasu. Jednocześnie wskazano, że potencjał do tworzenia kultury znajduje się przede wszystkim w samych mieszkańcach – ich zainteresowaniach, pasjach, wiedzy o lokalnej historii oraz aktywności organizacji społecznych.

Ważnym wnioskiem diagnozy było dostrzeżenie rozdźwięku pomiędzy wysokim poziomem uczestnictwa w wydarzeniach a stosunkowo niewielką liczbą inicjatyw oddolnych. Badacze zwracali uwagę, że wielu mieszkańców deklarowało pomysły na działania ale jednocześnie wskazywało na brak wiary w możliwość ich realizacji, obawę przed niepowodzeniem oraz potrzebę wsparcia ze strony instytucji kultury.

Raport wskazywał również na nierównomierny dostęp do oferty kulturalnej pomiędzy miastem a sołectwami. Mieszkańcy terenów wiejskich częściej zgłaszali potrzebę organizowania działań bliżej miejsca zamieszkania, podkreślając znaczenie świetlic wiejskich, Kół Gospodyń Wiejskich oraz lokalnych liderów jako partnerów w rozwijaniu aktywności społecznej i kulturalnej.

Za najważniejsze zasoby gminy uznano lokalną tożsamość opartą na dziedzictwie kościuszkowskim, przywiązanie mieszkańców do przyrody i miejsca zamieszkania, aktywność organizacji społecznych oraz pozytywny odbiór działań CKiSz. Jednocześnie rekomendowano dalsze rozwijanie współpracy z organizacjami lokalnymi, wzmacnianie aktywności w sołectwach, tworzenie przestrzeni dla inicjatyw mieszkańców oraz większe angażowanie ich we współtworzenie oferty kulturalnej.

Lokalna sieć podmiotów współtworzących kulturę w Gminie Połaniec

System organizacji życia społeczno-kulturalnego w Mieście i Gminie Połaniec ma charakter rozproszony i wielopodmiotowy. Oprócz Centrum Kultury i Sztuki funkcjonuje szereg instytucji, organizacji i liderów lokalnych.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Połańcu

Główna siedziba biblioteki znajduje się w Połańcu, a jej działalność obejmuje zarówno udostępnianie zbiorów, jak i organizację wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych oraz społecznych skierowanych do różnych grup wiekowych, np. Dzień Pszczoły, Biblioludki, Dyskusyjny Klub Książek. Biblioteka prowadzi lekcje biblioteczne, spotkania autorskie, warsztaty, konkursy oraz działania promujące czytelnictwo wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Ma swoją filię w Ruszcy.

Świetlice wiejskie i pracowniczkі świetlic

Na terenie gminy funkcjonują świetlice wiejskie w poszczególnych sołectwach. Przy świetlicach zatrudnione są pracowniczkі świetlic finansowane przez gminę. Ich zatrudnienie ma charakter etatowy (w ramach struktury gminnej), a zakres obowiązków obejmuje prowadzenie świetlic w trybie popołudniowym oraz organizację zajęć i wydarzeń lokalnych.

Świetlice funkcjonują przede wszystkim w godzinach popołudniowych i wieczornych w dni robocze oraz w trybie dostosowanym do wydarzeń lokalnych (weekendy, uroczystości, ferie, wakacje). Często świetlice są siedzibami KGW, znajdują się przy

jednostkach OSP. Większość świetlic jest wyremontowana, przy części, jak np. w Rudnikach znajdują się tereny rekreacyjne i place zabaw.

Ochotnicze Straże Pożarne (OSP)

Na terenie gminy działa sieć jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. OSP zrzeszają zarówno mężczyźni jak i kobiety, w kilku sołectwach działają także Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze. Wspólne organizują szkolenia np. na wodzie, przejazd św. Mikołaja. Współorganizują dożynki, festyny, wydarzenia patriotyczne i religijne oraz udostępniają remizy jako miejsca spotkań społecznych.

Koła Gospodyń Wiejskich (KGW)

W gminie działa osiem Kół Gospodyń Wiejskich (Maśnik, Rybitwy, Rudniki, Dzieci Stare, Dzieci Nowe, Zrębin, Tursko Małe, Ruszcza). Do wielu Kół Gospodyń Wiejskich należą także mężczyźni, a Tursku Małym nawet nazwa brzmi Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich.

KGW funkcjonują formalnie jako stowarzyszenia rejestrowe. Ich działalność obejmuje przygotowanie wydarzeń lokalnych (dożynki, festyny, kiermasze), działania kulinarne i rękodzielnicze oraz reprezentowanie gminy w wydarzeniach ponadlokalnych. Często w KGW zaangażowane są sołtyski lub sołtysi, np. w Zrębinie liderką KGW jest sołtyska.

Klub Seniora „Megawat”

Klub Seniora „Megawat” działa jako stowarzyszenie zarejestrowane w KRS (od 2019 roku). Skupia kilkudziesięciu aktywnych członków. Klub działa w przestrzeni udostępnionej w Połańcu przy ul. Ruszczańskiej 23.

Funkcjonuje w trybie regularnych spotkań (ok. 1–2 razy w tygodniu, w godzinach popołudniowych). Organizuje zajęcia integracyjne, wyjazdy, wydarzenia edukacyjne i działania wolontariackie oraz współpracuje z instytucjami gminnymi przy organizacji wydarzeń.

Centrum Usług Społecznych (CUS)

Centrum Usług Społecznych w Połańcu realizuje zadania z zakresu usług społecznych i projektów wspierających mieszkańców. Do niego mogą zgłaszać się lokalne grupy (np. KGW, świetliczanki) na dofinansowanie działań lokalnych. W CUS zatrudniony jest także Organizator Społeczności Lokalnej, Jacek Piwowarski, który odpowiada za rozpoznawanie potrzeb i zasobów społeczności lokalnej, wspieranie aktywności mieszkańców oraz budowanie współpracy pomiędzy lokalnymi instytucjami, organizacjami i grupami nieformalnymi. Do jego kompetencji należy także animowanie inicjatyw oddolnych, wspieranie lokalnych liderów oraz koordynowanie programów służących rozwojowi aktywności społecznej mieszkańców. Podczas badań nie udało się nam nawiązać kontaktu.

Burmistrz Miasta i Gminy Połaniec

Pan Jacek Nowak jest lokalnym liderem, który wspiera organizację życia społeczno-kulturalnego. Poprzez funkcję Burmistrza Miasta i Gminy Połaniec, którą pełni ma dostęp do zasobów, którymi dzieli się z inicjatorami i organizatorami wydarzeń. Wymieniany był w badaniach przez młodzież, lokalnych aktywistów i pracowników CKiSz jako postać, która ułatwia angażowanie się w kulturę.

Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR)

OSiR w Połańcu jest instytucją gminną odpowiedzialną za infrastrukturę sportową i rekreacyjną. Basen jest ważnym miejscem nie tylko dla mieszkańców Połańca, ale też pobliskiego Mielca (mimo iż w Mielcu są 2 baseny część mówi, że „woli basen w Połańcu”). Dyrektor OSiR wspiera mieszkańców w oddolnych działaniach.

Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS)

Mimo, iż nie jest to placówka kulturalna tylko jednostka organizacyjna pomocy społecznej, prowadzi wiele zajęć artystycznych i kreatywnych. Podopieczni mogą uczestniczyć w zajęciach od 7 do 15, wiele osób dojeżdża do niej spoza Połańca, jest zorganizowany transport autobusowy. Placówka dysponuje miejscami dla około 60 uczestników, co czyni ją jednym z większych ośrodków tego typu w regionie.

Enea Elektrownia Połaniec

Jednym z kluczowych partnerów finansowych wydarzeń w gminie jest ENEA Elektrownia Połaniec. Spółka wspiera wiele inicjatyw kulturalnych i sportowych. Elektrownia organizuje także Dzień Energetyka, przy spółce działa także Fundacja Wspomagania Oświaty.

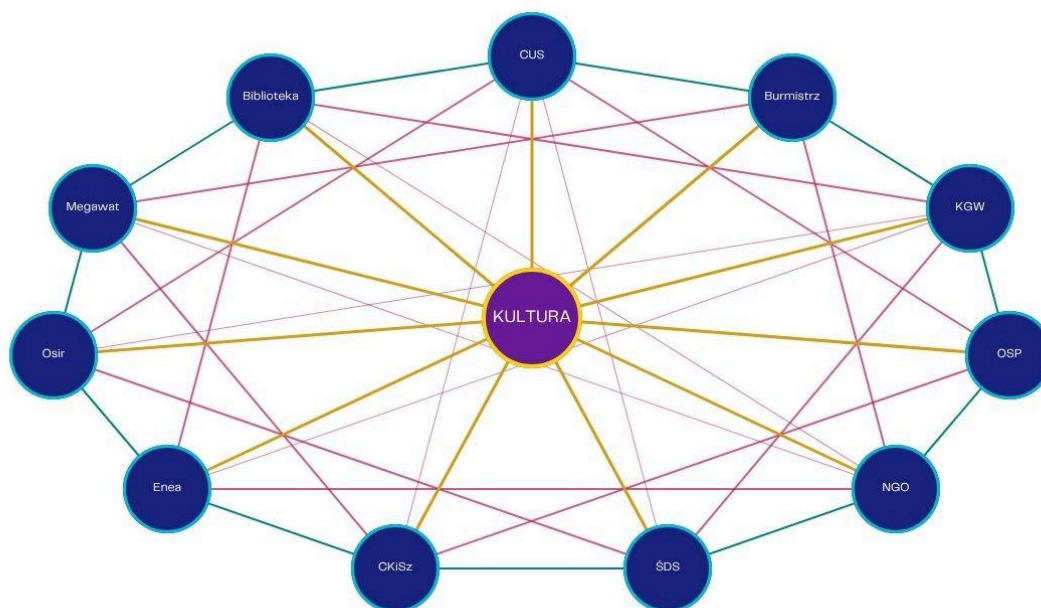
Organizacje pozarządowe

W gminie funkcjonują również stowarzyszenia i grupy nieformalne, m.in.:

- Stowarzyszenie Running Połaniec (organizacja wydarzeń biegowych i rekreacyjnych),
- Stowarzyszenie DZIAŁAJ Z ENERGIAŁ (inicjatywy społeczne i edukacyjne),
- Stowarzyszenie „Bliżej”
- Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Wisły”
- Rain Riders Polska i MotoGrupa Połaniec (stowarzyszenie motocyklistów)
- Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Bez granic”
- Towarzystwo Kościuszkowskie
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Połanieckiej „Z Tradycją w Nowoczesność”

★ PODSUMOWANIE ★

System społeczno-kulturalny Gminy Połaniec tworzy rozbudowana sieć instytucji samorządowych, organizacji społecznych i inicjatyw oddolnych, obejmująca m.in. CKiSz, bibliotekę, CUS, OSiR, ŚDS, świetlice wiejskie, OSP, KGW, Klub Seniora „Megawat” oraz lokalne stowarzyszenia. Taka wielopodmiotowość stanowi ważny zasób gminy – umożliwia mieszkańcom różnorodne formy aktywności i zaangażowania, zarówno w strukturach instytucjonalnych, jak i oddolnych. Dzięki temu osoby o różnych potrzebach, zasobach i zainteresowaniach mogą znaleźć przestrzeń do realizacji własnych inicjatyw, uczestnictwa w życiu społecznym lub współtworzenia wydarzeń lokalnych.

Ryc. 2. Infografika - sieć podmiotów wpływających na kulturę w Połańcu

Jednocześnie tak rozbudowany i wieloźródłowy system może generować wyzwania związane z komunikacją, koordynacją działań oraz przepływem informacji pomiędzy podmiotami. Nakładanie się kompetencji, równoległe inicjatywy oraz ograniczone zasoby infrastrukturalne (np. przestrzenie sceniczne, sale, terminy wydarzeń) mogą utrudniać sprawne planowanie i synchronizację działań. W konsekwencji mieszkańcy, którzy chcą zainicjować działania oddolne, nie zawsze mają jasność, do którego podmiotu powinni się zwrócić, co może wpływać na dostępność systemu wsparcia i przejrzystość ścieżek współpracy.

Wyniki badań w grupach docelowych

KGW Zrębin

Z członkiniami KGW Zrębin spotkałam się na Dniach Połańca, gdzie miały swoje stanowisko z lokalnymi potrawami i ciastami. Podczas krótkiej rozmowy okazało się, że łączą starsze i młodsze pokolenie. Wśród ich członkiń są dwie seniorki, które przekazują lokalną wiedzę. Liderką KGW jest sołtyska wsi Zrębin. Mimo, iż większość członkiń pracuje zawodowo udało im się przygotować stanowisko na Dni

Połańca. Są to popołudnia pracy przed wydarzeniem, a w dniu wydarzenia często członkinie KGW są na nogach od rana do późnych godzin nocnych. Z zarobionych pieniędzy wyjeżdżają na wycieczki, dokupują elementy strojów. Chętnie wzięłyby udział w warsztatach makijażu, plastycznych. Są dumne z tego co tworzą, z przestrzeni jaką mają w Zrębinie. Obok szkoły znajduje się Hala Sportowa „Olimpia”, na której odbywają się zawody zapaśnicze. Jedna z członkiń KGW pisze krótkie wierszyki, piosenki o lokalności i codzienności.

OSP Ruszcza

Z członkami Ochotniczej Straży Pożarnej również spotkałam się na krótką rozmowę podczas Dni Połańca. Ze względu na bardzo bliskie położenie od miasta wiele dzieci przyjeżdża do szkoły w Połańcu. Co prawda jest szkoła w Ruszczy, ale jeżeli rodzice i tak jeżdżą do pracy to dzieci też wyjeżdżają to często dzieci uczą się w Połańcu. W połańcu chodzą też na zajęcia dodatkowe. Wyjątkiem jest jednak Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza, która gromadzi młodzież nie tylko z Ruszczy, ale i okolic. Prowadzi ją Magda, charyzmatyczna liderka. Mają własne stroje i spotkania. Całe działanie nakierowane jest na pożarnictwo, jednak obok dzieją się różne kulturalne rzeczy np. jeden z umuzykalnionych strażaków robił zajęcia gry na gitarze w OSP w Ruszczy. Strażacy jako działającego w kulturze wspominali także Jacka Piwowarskiego z Centrum Usług Społecznych jako zaangażowanego w kulturę.

KGW i OSP Rybitwy

Z przedstawicielami KGW i OSP w Rybitwach spotkałam się podczas Społecznego Biegu Uniwersału Połanieckiego 2026. Obie organizacje aktywnie włączyły się w przygotowanie wydarzenia – strażacy zabezpieczali trasę biegu, kierowali uczestników i dbali o bezpieczeństwo, natomiast członkinie KGW przygotowały poczęstunek dla uczestników. W organizację zaangażowała się również sołtyśka miejscowości. W rozmowach zwracano uwagę, że wiele osób działa jednocześnie zarówno w KGW, jak i w OSP.

Rozmówcy pozytywnie oceniali działalność swoich organizacji. Prezes OSP prowadzi Młodzieżową Drużynę Pożarniczą, a na początku czerwca jednostka

współorganizowała obchody Dnia Dziecka. Z kolei członkini KGW zauważyła, że choć formalnie do koła należy wiele osób, w działania regularnie angażuje się przede wszystkim stała grupa najbardziej aktywnych członków. Jak podkreślała, w organizacji pojawia się potrzeba ponownego pobudzenia aktywności i szerszego zaangażowania zapisanych osób.

Udział obu organizacji w biegu był związany przede wszystkim z osobą Zbigniewa Barana, jednego ze współorganizatorów wydarzenia. Jak podkreślali rozmówcy, jest on członkiem OSP, na co dzień wspiera działalność lokalnych organizacji i utrzymuje z nimi bliskie relacje. Zaproszenie do współpracy zostało potraktowane jako naturalny element wzajemnej pomocy i lokalnej solidarności.

KGiGW i OSP Tursko Małe

Do Turska Małego przyjechałam na dłuższą rozmowę połączoną z warsztatami.

W spotkaniu uczestniczyło pięć osób, członkinie oraz przewodnicząca Koła Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich, pani Agnieszka, członek Ochotniczej Straży Pożarnej, pracowniczka świetlicy wiejskiej pani Wioletta oraz sołtyska.

Jednym z najważniejszych tematów rozmowy okazały się lokalne tradycje rękodzielnicze, szczególnie związane z wykonywaniem wieńców dożynkowych. Mieszkańcy z dumą opowiadali o sukcesach Turska Małego podczas konkursów dożynkowych. Tworzony przez nich wieniec wielokrotnie zdobywał najwyższe miejsca, a jego twórcy mieli okazję prezentować swoje dzieło również podczas spotkania z prezydentem Andrzejem Dudą. Przygotowanie wieńca jest procesem rozłożonym na wiele miesięcy. Wymaga odpowiedniego doboru, ścinania i suszenia zbóż, wykonania stelaża przez strażaków oraz wielodniowej pracy nad jego wyplataniem. Działania te odbywają się zazwyczaj w tzw. pracowni dożynkowej, najczęściej urządzonej w jednej ze stodół. Jest to jednocześnie ważna przestrzeń spotkań i integracji mieszkańców.

Rozmówcy wskazywali również na inne lokalne umiejętności i pasje, takie jak bibułkarstwo, wykonywanie palm wielkanocnych, szydełkowanie, ceramika (której znawczynią jest pani Ewa) czy ogrodnictwo. Wspominano także o działalności pani Wioletty, która od lat prowadzi animacje i zajęcia dla dzieci w świetlicy wiejskiej.

Mieszkańcy postrzegają siebie jako społeczność posiadającą silne kompetencje manualne i rękodzielnicze. Jednocześnie zauważają brak tradycji muzycznych i wyrażają zainteresowanie rozwijaniem tej sfery poprzez naukę gry na instrumentach czy stworzenie lokalnej kapeli.

Źródłem dumy jest również otaczająca miejscowość przyroda. W rozmowach podkreślili Zamczysko Turskie czyli pobliski rezerwat przyrody. Ważnym miejscem dla mieszkańców jest także teren rekreacyjny przy świetlicy i boisku sportowym. Przestrzeń ta służy nie tylko mieszkańcom Turska Małego, ale wykorzystywana jest również przez osoby z innych części gminy, m.in. przez szkoły z Połańca organizujące tam spotkania integracyjne i ogniska.

Istotną rolę w życiu społecznym odgrywają również miejsca związane z aktywnością rekreacyjną i przyrodniczą. Rozmówcy wspominali o kanale ciepłej wody, przy którym spotykają się wędkarze i organizowane są zawody wędkarskie. Wisła wykorzystywana jest m.in. podczas ćwiczeń Ochotniczych Straży Pożarnych.

W trakcie spotkania wielokrotnie podkreślano znaczenie ludzi zaangażowanych w działalność Koła Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich oraz OSP. Szczególną uwagę zwracano na aktywność mężczyzn w kole, co jest dla mieszkańców powodem do dumy. Członkowie OSP pełnią nie tylko funkcje związane z bezpieczeństwem, ale także reprezentacyjne i ceremonialne. Uczestniczą w najważniejszych wydarzeniach lokalnych, m.in. niosąc palmy wielkanocne czy wieńce dożynkowe podczas uroczystości religijnych i gminnych.

Rozmówcy podkreślali, że w miejscowości regularnie organizowanych jest wiele wydarzeń i inicjatyw. Wśród nich wymieniano m.in. Biegi Jędrusiów, wydarzenia organizowane przy kościele, udział w świątach i imprezach powiatowych, przejazdy św. Mikołaja przez wieś czy działania integracyjne dla mieszkańców. Ważnym narzędziem komunikacji jest również prowadzony przez KGiGW profil w mediach społecznościowych, za pomocą którego dokumentowane są wydarzenia.

Przedstawiciele Koła Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich podkreślali, że celem ich działalności jest przede wszystkim działanie na rzecz lokalnej społeczności. Zależy im na budowaniu relacji i wspólnym spędzaniu czasu, a nie jedynie na

przygotowywaniu poczęstunków podczas wydarzeń. Wspominali o wspólnych wyjazdach, np. do kina w Połańcu, spotkaniach i inicjatywach integracyjnych. Jednocześnie zwracali uwagę na trudności związane z angażowaniem młodzieży oraz nowych osób w działalność społeczną. W efekcie wiele przedsięwzięć realizowanych jest przez tę samą grupę najbardziej aktywnych mieszkańców, którzy od lat odpowiadają za organizację najważniejszych wydarzeń i przygotowanie wieńców dożynkowych.

★ PODSUMOWANIE ★

Działacze społeczni z Zrębina, Ruszczy, Rybitw i Turska Małego dobrze znają swoje miejscowości oraz ich potencjały. W rozmowach wyraźnie podkreślali, że każda wieś ma własną specyfikę, zasoby i obszary, z których jest dumna – od rękodzieła i tradycji, przez działalność społeczną, po aktywność sportową czy rekreacyjną. Wspólnym mianownikiem ich działań jest silne przywiązanie do lokalnej społeczności i chęć działania na jej rzecz.

Jednocześnie przedstawiciele wszystkich miejscowości wskazywali na podobne wyzwania. Należą do nich przede wszystkim trudności w docieraniu do osób dotychczas niezaangażowanych w życie społeczne, ograniczona aktywność części mieszkańców oraz problem włączania młodzieży w działania lokalne (z wyjątkiem Ruszczy, gdzie młodzi mieszkańcy są bardziej widoczni w aktywnościach społecznych). W wielu wypowiedziach pojawiał się również wątek powtarzającego się zaangażowania tych samych osób, które od lat odpowiadają za organizację najważniejszych inicjatyw w swoich miejscowościach.

Wywiady

Pani Dorota z Rudnik

W Rudnikach, podobnie jak wcześniej w Tursku Małym, planowany był warsztat diagnostyczny. Ostatecznie jednak na spotkanie, z różnych powodów, dotarła jedynie pani Dorota Papaj – pracowniczka świetlicy wiejskiej. W związku z tym zamiast warsztatu przeprowadzony został indywidualny wywiad.

Ryc. 3. Świetlica w Rudnikach

Rudniki są największą miejscowością w gminie Połaniec i jedną z najstarszych – ich historia sięga ponad 700 lat. Ze względu na bliskość Połania mieszkańcy nie

odczuwają tak silnej odrębności lokalnej, jak ma to miejsce w bardziej oddalonych sołectwach. Wieś ma rozproszony, wydłużony układ przestrzenny, a część mieszkańców nadal zajmuje się rolnictwem i hodowlą.

Wśród lokalnych zasobów rozmówczynie wymieniała przede wszystkim aktywnych mieszkańców. W miejscowości działa Ochotnicza Straż Pożarna, aktywny jest sołtys Zbigniew oraz Koło Gospodyń Wiejskich. Jednocześnie zwracała uwagę, że część osób zrezygnowała z członkostwa w KGW. Wynika to z braku czasu i niechęci do formalnego uczestnictwa w organizacji bez realnego zaangażowania w jej działania. Wśród lokalnych talentów wskazano m.in. mieszkankę zajmującą się szyciem.

Mieszkańcy organizują wydarzenia skierowane przede wszystkim do dzieci i rodzin. Pani Dorota wspomniała o przejazdach św. Mikołaja, zabawach karnawałowych, Dniu Dziecka oraz innych wydarzeniach integracyjnych. Część działań realizowana jest przy wsparciu środków pozyskiwanych z Centrum Usług Społecznych.

Istotnym zasobem miejscowości jest infrastruktura skupiona wokół świetlicy wiejskiej. Budynek jest nowy i wyposażony w zaplecze kuchenne. Obok znajdują się boisko sportowe, plac zabaw oraz wiata przeznaczona do organizacji spotkań i ognisk. W czasie wizyty trwały prace związane z montażem systemu nawadniania boiska, co pokazuje, że przestrzeń ta jest stale rozwijana. Zdaniem rozmówczynie mieszkańcy chętnie korzystają z tego miejsca podczas organizowanych wydarzeń, natomiast na co dzień częściej spotykają się w prywatnych domach i ogrodach. Świetlica jest wynajmowana na prywatne uroczystości, m.in. osiemnaste urodziny.

Pani Dorota realizuje się w działaniach skierowanych do młodszych dzieci. Jak podkreślała, teren świetlicy jest bezpieczny i dobrze przystosowany do swobodnej zabawy najmłodszych. W rozmowie pojawił się również temat aktywizacji młodzieży. Niedawno jedna z mieszkanki pytała o możliwość utworzenia Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej. Prezes lokalnej OSP zadeklarował gotowość do podjęcia takiego działania. Rozmówczynie zwracała uwagę, że mieszkańcy często inspirują się przykładami z innych miejscowości. Jako przykład podała Ruszczę, gdzie aktywnie działa Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza. Jej zdaniem obserwowanie sprawdzonych rozwiązań i przenoszenie ich na grunt własnej miejscowości jest jednym z ważnych mechanizmów rozwoju lokalnej aktywności.

Pani Basia

Pani Basia jest odpowiedzialna za kontakt KGW z ramienia Centrum; na co dzień pracuje jako kasjer w Centrum Kultury i Sztuki w Połańcu. To ona kontaktuje się z liderkami, mówi o spotkaniach, ustala szczegóły wydarzeń i ma bardzo dobry wgląd w sytuację lokalną. Z nią kontaktują się też osoby organizujące np. festyny spoza KGW, a które chcą zaprosić Koła, np. OSiR.

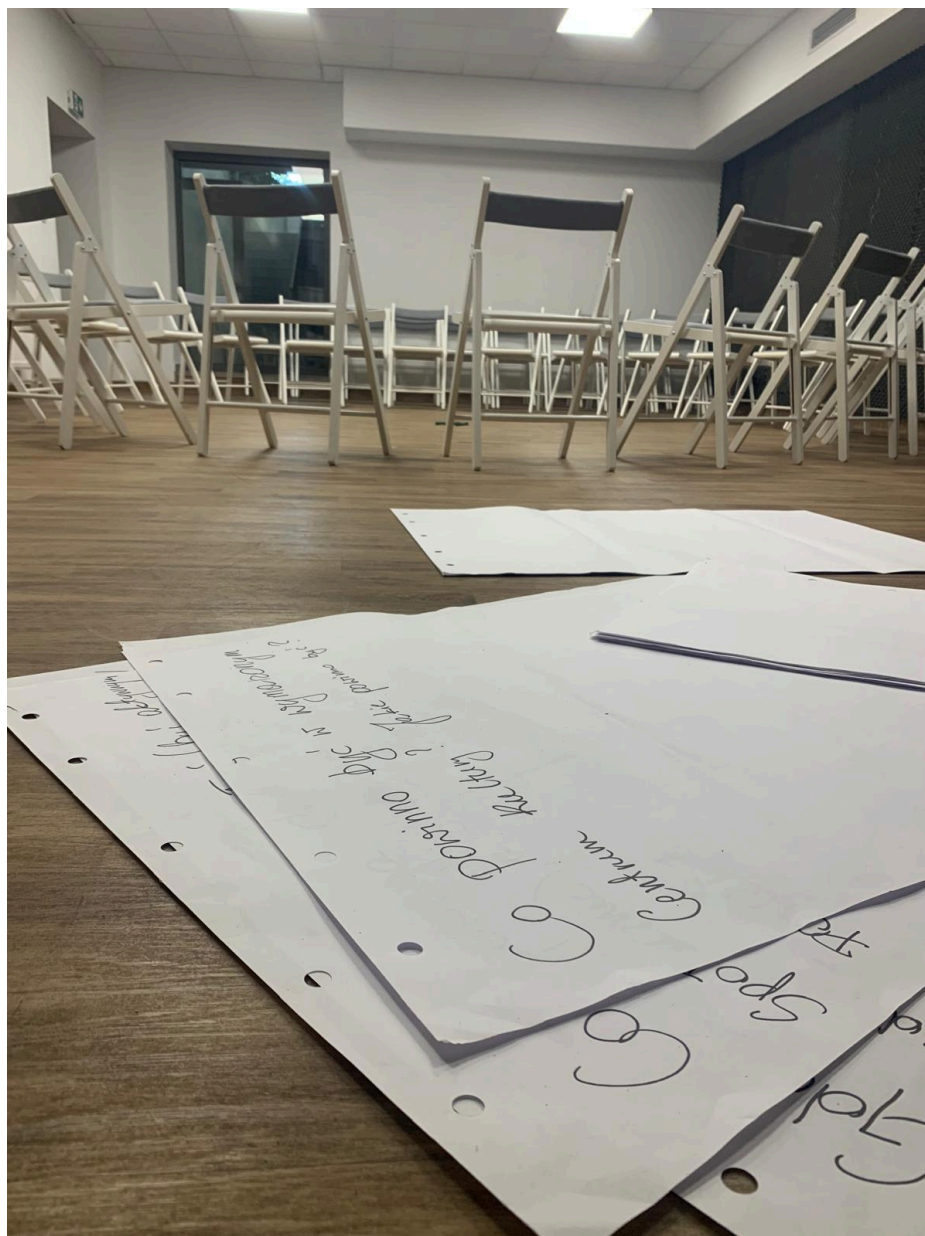
Pani Basia widzi ogrom pracy jaką wykonują KGW, bardzo docenia, że mimo pracy zawodowej ich członkinie angażują się dodatkowo w działalność lokalną. Niejednokrotnie podkreślała, że członkinie KGW „to nie tylko kucharki”, i że mają misję współtworzenia kultury lokalnej. Nie chodzi jedynie o nakarmienie gości wydarzeń, nawet jeżeli stanowi to dla nich źródło dochodu. Dlatego też CKiSz stara się wyjść naprzeciw oczekiwaniom np. organizując wycieczki dla członków KGW (w zeszłym roku celem była Jasna Góra), co ma być wyrazem wdzięczności za ich zaangażowanie. Cel wycieczki ustalany jest z KGW – w tym roku ma to być polskie morze. Co roku wraz ze Świętem Truskawki odbywa się Festiwal KGW. W tym roku, również z inicjatywy pani Basi, oprócz własnych stoisk wystawienniczych KGW, mają mieć wspólny namiot, gdzie same będą mogły świętować i bawić się.

Co jakiś czas przedstawiciele KGW spotykają się w CKiSz, żeby porozmawiać, uzgodnić plany. W czasie jednego z tych spotkań pojawiła się potrzeba organizacji zajęć manualnych, na który CKiSz odpowiedziało poprzez zorganizowanie warsztatów tworzenia ozdób z papieru. Na początku roku odbywa się także spotkanie organizacyjne w CKiSz, na którym prezentowany jest terminarz na dany rok z prośbą o uzupełnienie o terminy planowanych inicjatyw KGW.

Pani Basia widzi, że KGW angażują się nie tylko w działania proponowane przez CKiSz, ale też we własne oddolne inicjatywy, np. Dzień Dziecka, pomoc w parafii, wystawiają się na jarmarkach wielkanocnych, bożonarodzeniowych itp. Mówi, że „czasami, aż głupio jej dzwonić z nową propozycją”.

Młodzież

Z młodzieżą z Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół im. Oddziału Partyzanckiego AK „Jędrusie” w Połańcu spotkałam się dwukrotnie na warsztatach, w których wzięło udział łącznie 25 osób. Zaproponowałam metodę „latających flipchartów” polegającą na odpowiadaniu na pytania w podgrupach, a także rysowanie mapy najbliższej okolicy.

Ryc. 4. Sala warsztatowa w CKiSZ z „latającymi flipchartami”

Do najważniejszych barier zaliczano opinię i ocenę innych ludzi, presję społeczną oraz brak chęci do współpracy i pomocy ze strony części mieszkańców. Wskazywano również na ograniczenia finansowe oraz trudności związane z obowiązkami szkolnymi. Pojedyncze osoby zwracały uwagę także na wpływ norm i oczekiwań społecznych związanych z religią.

Zdaniem uczestników Centrum Kultury powinno być miejscem otwartym, nowoczesnym i dostępnym dla różnych grup mieszkańców. Powinno oferować zarówno warsztaty i zajęcia artystyczne, jak i przestrzeń do rozwijania zainteresowań oraz tworzenia kół tematycznych. Młodzież zwracała uwagę na znaczenie odpowiednich warunków lokalowych – estetycznych, czystych, klimatyzowanych i dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.

Wśród konkretnych pomysłów pojawiały się nowoczesne wyposażenie muzyczne, stoły do bilarda i tenisa stołowego oraz odnowienie kręgielni. Ważna była również otwartość instytucji na osoby początkujące, które dopiero poszukują swoich zainteresowań i chcą spróbować nowych aktywności.

Gdy uczestnicy otrzymali hipotetyczny budżet w wysokości 5 tys. zł, najczęściej proponowali wydarzenia związane z integracją i rozrywką. Wśród pomysłów znalazły się turnieje e-sportowe, zawody w piłkarzyki, cymbergaja i kręgle, dyskoteki, kino plenerowe, koncerty oraz wydarzenia z udziałem food trucków. Interesującym pomysłem było również stworzenie „juwenaliów” dla uczniów szkół ponadpodstawowych, organizowanych na muszli koncertowej.

Odpowiedzi na pytanie jakie najlepsze wydarzenia wspominają brzmiały następująco:

Ryc. 6. Infografika - najlepiej wspomniane wydarzenia

Są tu głównie imprezy masowe, festiwale, festyny. Widać, że młodzież potrzebuje bawić się i spotykać w nieograniczonych instytucjami warunkach.

Młodzi mieszkańcy pozytywnie oceniali bezpieczeństwo miasta oraz łatwość przemieszczania się i dostęp do różnych miejsc. Jako atuty wskazywali m.in. Dni Połańca, Dożynki, Dzień Energetyka, wydarzenia sportowe, taras widokowy oraz podświetlany most w pobliżu kościoła. Zwracano również uwagę na nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne, takie jak ławki z ładowarkami indukcyjnymi.

Wśród mankamentów wymieniano przede wszystkim kwestie związane z estetyką i infrastrukturą publiczną. Uczestnikom przeszkadzały opuszczone kioski, zniszczone ławki, niewystarczająca liczba miejsc parkingowych czy problemy z zasięgiem w niektórych lokalizacjach.

Preferencje muzyczne uczestników okazały się bardzo różnorodne. Obok współczesnych wykonawców, takich jak Sabrina Carpenter, Madison Beer, Bedoes czy Skolim, pojawiały się także klasyczne zespoły i artyści, m.in. Nirvana, Linkin Park, Lady Pank, Kult, Metallica czy Michael Jackson. Pokazuje to, że zainteresowania muzyczne młodych mieszkańców nie ograniczają się do aktualnych trendów, lecz obejmują szerokie spektrum gatunków i pokoleń wykonawców.

Uczestnicy warsztatów zaznaczyli także ważne dla nich miejsca: sklepy, lodziarnię, ale także ul. Widokową, most nad Wisłą czy ul. Targową.

Ryc. 7. i 8. Mapy Połańca oczami młodzieży

Młodzież podzieliła się swoimi talentami, z których wynika, że są empatyczni, umieją i lubią słuchać, grają na różnych instrumentach i rysują.

Ryc. 9. Infografika - talenty młodzieży

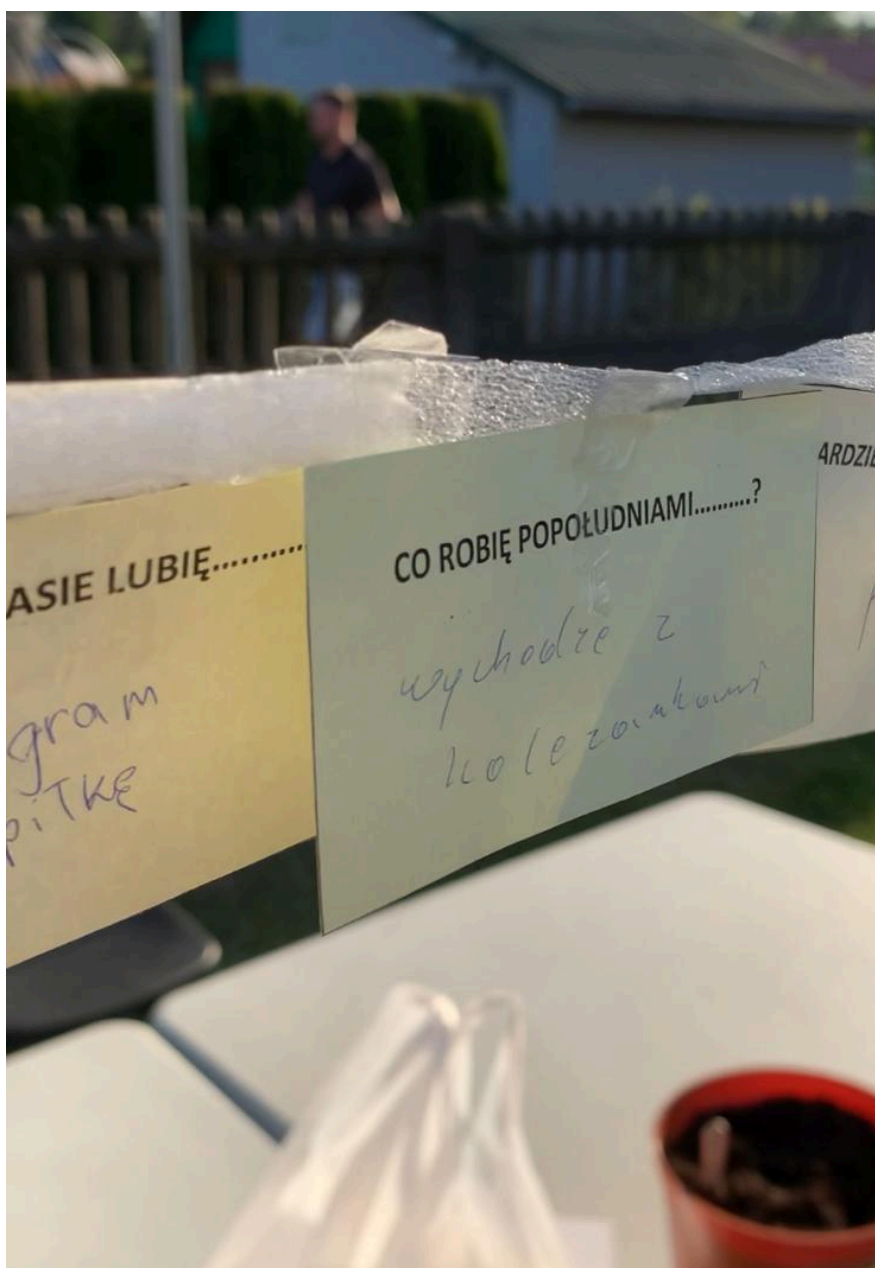
★ PODSUMOWANIE ★

Młodzież podkreślała potrzebę posiadania przestrzeni do swobodnego spędzania czasu i spotkań z rówieśnikami. Taką funkcję pełnią dla nich przede wszystkim pikniki, festyny i wydarzenia plenerowe, które pozwalają na większą niezależność i integrację poza codzienną kontrolą dorosłych. Wśród lubianych miejsc wymieniano tereny spacerowe, szczególnie ulicę Widokową, a także ulicę Targową, która dla wielu młodych osób stanowi popularne miejsce spotkań i nieformalnych aktywności.

Uczestnicy warsztatów wyrażali również zainteresowanie organizacją większych wydarzeń skierowanych do młodzieży, takich jak kino plenerowe, koncerty czy imprezy integracyjne. Ważny okazał się także estetyczny wymiar przestrzeni publicznej. Młodzi mieszkańcy zwracali uwagę na nowoczesne i funkcjonalne rozwiązania, takie jak ławki wyposażone w ładowarki, jednocześnie wskazując elementy infrastruktury, które ich zdaniem wymagają poprawy, jak np. stojak na rowery znajdujący się przy Centrum Kultury i Sztuki.

Ankieta, rozpytki

Oprócz spotkań, wywiadów i warsztatów z młodzieżą przeprowadzono również ankietę internetową, którą wypełniło 11 osób, oraz szereg działań konsultacyjnych w przestrzeni publicznej. Wykorzystano m.in. pytania na sznurku, karteczki typu post-it przyklejane do planszy w kształcie serca oraz możliwość odpowiedzi na poszczególne pytania na karteczkach. Większość tych form miała charakter nieanimowany, co oznacza, że nie dawały możliwości pogłębienia wypowiedzi ani dopytania o kontekst udzielanych odpowiedzi.

Ryc. 10. Pytania na sznurku podczas Dni Połańca

Część materiału została zebrana podczas rozmów prowadzonych na Dniach Połańca oraz przy okazji wydarzeń organizowanych przez Centrum Kultury i Sztuki. Odpowiedzi pozyskano również podczas turnieju gry w bule dla seniorów, turnieju bowlingowego dla jednostek OSP i MDP z terenu gminy oraz podczas obchodów Połaniec Dzieciom w rytmie Eko. W badaniu uczestniczyły zróżnicowane grupy odbiorców – zarówno dzieci i młodzież regularnie korzystające z oferty CKiSz, jak i osoby spotkane podczas wydarzeń plenerowych, nie zawsze będące mieszkańcami gminy Połańca.

W ramach działań konsultacyjnych mieszkańcy odpowiedzieli na krótkie pytania otwarte dotyczące ich codziennych doświadczeń, zainteresowań oraz wizji rozwoju kultury w Połańcu. Pytania dotyczyły m.in. marzeń związanych z kulturą i życiem społecznym w gminie („Moje marzenie dla kultury w Połańcu”), postrzeganych mocnych stron miejscowości („W Połańcu fajne jest...”, „Z czego jestem dumny w Połańcu?”), pomysłów na własne działania („Gdybym miał/a 5000 zł, zorganizowałbym...”, „Mój pomysł na kulturę to...”) oraz sposobów spędzania czasu wolnego („Najbardziej interesuje mnie...”, „W wolnym czasie lubię...”). Uczestnicy byli również pytani o miejsca, w których czują się dobrze i spotykają ze znajomymi, a także o własne rozumienie kultury („Kultura w Połańcu to...”).

Zebrany materiał pozwala uchwycić spontaniczne skojarzenia, potrzeby i aspiracje mieszkańców oraz wskazuje na obszary szczególnie istotne z ich perspektywy. Ze względu na charakter pytań i sposób zbierania odpowiedzi stanowi on przede wszystkim źródło inspiracji i uzupełnienie pozostałych działań diagnostycznych.

Badani czują się dobrze i spędzają czas wolny następujących przestrzeniach:

- Obszary zielone i rekreacja plenerowa: Kluczowym punktem na mapie aktywności jest Kopiec Kościuszki, ceniony przez mieszkańców m.in. „ze względu na dużą ilość zieleni i ciszę”. Istotną rolę odgrywają parki, lasy, przebywanie „wśród drzew” oraz Skarpa na Winnej Górze. Przestrzenia o wysokiej częstotliwości użytkowania są również prywatne ogródki działkowe oraz rynek w Połańcu. Wśród postulatów plenerowych pojawia się także chęć zagospodarowania przestrzeni pod park linowy.
- Infrastruktura kulturalna i społeczna: Centralnym ośrodkiem integracji jest Centrum Kultury i Sztuki (CKiSz), oraz muszla koncertowa. Jedna z respondentek wskazuje muszlę jako przestrzeń rodzinną: „na muszli koncertowej z moimi dziećmi, kiedy są organizowane takie wydarzenia (dzień dziecka)”. Ponadto badani gromadzą się na terenie basenu, placów zabaw, w lokalnych świetlicach wiejskich, w bibliotece, placówkach oświatowych (szkoła, przedszkole), Klubie Seniora oraz komercyjnych punktach handlowych (Rossmann). Wśród młodzieży odnotowano także spotkania w domach prywatnych oraz wyjazdy do Staszowa.

Mieszkańcy deklarują uprawianie zumbi, codzienne bieganie, jazdę na rowerze, spacerowanie oraz nordic walking. Silnie reprezentowane są pływanie na basenie, treningi na siłowni, gra w piłkę nożną, sporty walki oraz jazda na rolkach. Jako hobby wskazywali rysowanie, malowanie, majsterkowanie oraz „prace na drewnie”. Kobiety często wskazywały na robótki na drutach i szydełku. Ważnym jest także czytelnictwo książek. Jeden z ankietowanych opisuje swój proces poznawczy słowami: „Poznaję nowości świata poprzez książki, muzykę, zapach i smak”. Mieszkańcy deklarują słuchanie muzyki, zainteresowanie radiem, oglądanie seriali oraz sprecyzowanych gatunków filmowych (przyrodnicze, kostiumowe). Wymieniane są także gry na konsoli oraz ogólne zainteresowanie komputerami. Starsze grupy wiekowe angażują się poprzez rozwiązywanie krzyżówek oraz aktywne „udzielanie się w klubie seniora”. Istotną potrzebą jest po prostu spędzanie czasu i spotkania ze znajomymi, opieka nad dziećmi oraz sen. Wiele osób odpoczywa na festynach.

Kultura w Połańcu definiowana jest przez badanych dwojako: jako całokształt działalności instytucjonalnej (kina, CKiSz, występy grup artystycznych, koncerty noworoczne) oraz jako szeroko pojęta „różnorodność”, „dużo atrakcji” i sport.

Mieszkańcy dumni są z dziedzictwa historycznego (postaci Tadeusza Kościuszki, działalności Towarzystwa Kościuszkowskiego, historia kościoła na Winnej Górze), infrastruktury i zasobów gminy (nowoczesny obiekt basenu, wysokie nasycenie zielenią i placami zabaw, działalność biblioteki i przedszkola).

Respondenci chcieliby zorganizować:

- Wydarzenia muzyczne, festiwalowe i widowiska: Organizacja potańcówek na wolnym powietrzu, kina plenerowego na muszli, sztuki ulicznej, rajdów pieszych oraz wydarzeń sportowych typu Runmageddon. Młodzież i młodzi respondenci postulowali organizację koncertów konkretnych artystów (Taco Hemingway, Modelki, Dynamo, KSU), koncertów muzyki klasycznej i filharmonicznej dla rodzin. Wskazywano również na wyjazdy turystyczno-krajoznawcze w celu zwiedzania ciekawych miejsc.
- Działalność warsztatowa i kursy edukacyjne: Zaproponowano warsztaty rękodzielnicze (szydełkowe dla dzieci i dorosłych, „kurs dziewiarski”), warsztaty ekologiczne z „życia w zgodzie z naturą” oraz warsztaty śpiewu.

W tę samą kategorię wpisują się postulowane przez mieszkańców kursy programowania komputerowego.

- Inwestycje w pamięć historyczną i infrastrukturę: Szczegółowy program badawczy zgłoszony przez jednego z mieszkańców zakłada odtworzenie rękopisów aktów prawnych i uniwersału z czasów pobytu Kościuszki w Połańcu, zakup szyldu i uaktywnienie Galerii Kościuszkowskiej, zbadanie cmentarza „Kosynierskiego” pod kątem pochówków cholerycznych oraz stworzenie miniaturowej galerii postaci sztabu narodowego „w formie i na podobiznę wrocławskich SKRZATÓW”. W kwestiach infrastruktury rekreacyjnej pojawiały się głosy za powiększeniem skateparku, budową kręgielni, renowacją dawnych punktów miejskich oraz stworzeniem nowych miejsc odpoczynku, z czego te dwie ostatnie odpowiedzi są dość enigmatyczne.

Jedna z respondentek chciałaby rozszerzenia oferty dla grupy wiekowej 30+ niestety bez wielu konkretnych pomysłów: „Coś dla grupy wiekowej 30+ a nie tylko wydarzenia i zajęcia nakierowane na dzieci lub seniorów. Też potrzebujemy integracji, spotkań po pracy czy aktywności jak zumba itp”.

W Centrum Kultury i Sztuki w maju zostało postawione serce, na którym można było przykleić karteczkę z odpowiedzią za co kocha się kulturę w Połańcu. Wielkość napisów w infografice poniżej obrazuje częstotliwość pojawiania się odpowiedzi.

Ryc. 11. Infografika - za co dzieci kochają kulturę w Połańcu

Dzieci cenią prowadzących zajęcia, najczęściej głosów miał taniec, później śpiew, kino i poszczególni prowadzący. Wymieniają też nazwy zajęć/grup: areopołaniec, Sidius, Maska, itp. Ich odpowiedzi są skoncentrowane na zajęciach, w których uczestniczą w Centrum.

Ryc. 12. Infografika - za co dorośli kochają kulturę w Połańcu

Dorośli również wymieniali poszczególnych prowadzących, zespół tworzący ofertę kulturalną i CKiSz. Zwracali też uwagę na relacyjność spotkań, możliwość twórczości i dzielenia się.

★ PODSUMOWANIE ★

W odpowiedziach mieszkańców szczególnie widoczne jest połączenie kultury z aktywnością społeczną, sportem i wydarzeniami plenerowymi. Ważnym miejscem na mapie aktywności pozostaje CKiSz, jednak równie często pojawiają się tereny zielone, Kopiec Kościuszki, rynek, basen czy świetlice wiejskie. Mieszkańcy są

przywiązani do lokalnej historii i postaci Tadeusza Kościuszki, jednocześnie oczekując nowoczesnej oferty obejmującej kino plenerowe, koncerty znanych wykonawców, wydarzenia rodzinne oraz zajęcia rozwijające zainteresowania. Wśród pomysłów pojawiają się zarówno warsztaty rękodzielnicze i działania związane z dziedzictwem lokalnym, jak i kursy programowania, akrobatyka czy park linowy. Odpowiedzi pokazują również, że mieszkańcy cenią możliwość bezpośredniego kontaktu z instruktorami i animatorami kultury – dzieci najczęściej wskazywały konkretne zajęcia i prowadzących, natomiast dorośli podkreślali znaczenie spotkań, relacji i wspólnego tworzenia.

Pracownicy CKiSz

Pracownicy Centrum Kultury i Sztuki oraz Dyrektorka Monika Pławska uczestniczyli w warsztatach przeprowadzonych przez animatorkę Narodowego Centrum Kultury panią Elżbietę Sokołowską. Podczas warsztatów wypracowali mocne strony oraz znaleźli potencjały drzemiące w społeczności.

Wśród wskazywanych mocnych stron zespołu pojawiały się różnorodność kompetencji i doświadczeń jego członków. Pracownicy zwracali uwagę na posiadaną wiedzę, umiejętności oraz gotowość do dzielenia się nimi z innymi. Za ważne zasoby uznawano również otwartość, elastyczność w działaniu oraz umiejętność pracy w zespole. Podkreślano także dobre zaplecze techniczne instytucji, wielopłaszczyznowość prowadzonych działań oraz zdolność do łączenia tradycji z nowymi formami aktywności. Istotnym elementem tożsamości zespołu jest praca wykonywana z pasją, dbałość o relacje z mieszkańcami, działania proekologiczne oraz przekonanie o pozytywnym wpływie podejmowanych inicjatyw na lokalną społeczność.

Z zasobów wymienili:

osoby lub organizacje, firmy: rzeźbiarz Reguła, Enea Elektrownia Połaniec, Koła Gospodyń Wiejskich i NGo-sy, zespoły śpiewacze, lody rzemieślnicze

Miejsca: rzeka Czarna Staszowska, taras widokowy ze ścieżką rowerową, dworek w Ruszcy i park, Wisła i przyroda, place zabaw, szlak historyczny, basen, korty i skate park, stary - 120 letni kościół, muszla koncertowa, zalew, Kopiec Kościuszki oraz przywiązanie do tradycji.

Pracownicy CKiSz oprócz miejsc wymienionych przez mieszkańców wymienili kościół, dworek, szlak historyczny oraz rzekę Czarną Staszowską. Możliwe, że poprzez swoją pracę widzą więcej potencjałów w miejscach na pozór dla mieszkańców nie zauważalnych.

Dobry przykład

Jako dobry przykład działań społecznych, oddolnych warto zwrócić uwagę na coś co już się działo. W Połańcu 24.05 odbył się Społeczny Bieg Uniwersału Połanieckiego. Pomysł na tego typu inicjatywę narodził się spontanicznie z potrzeby wypełnienia pustki po organizowanym corocznie przez Stowarzyszenie Running Połaniec Biegu Kościuszkowskim.

Pan Zbyszek Baran chciał zorganizować mały bieg dla zaprzyjaźnionych biegaczy, ale w ramach szukania wsparcia poszedł do Centrum Usług Społecznych. Niewiele mógł tam zdziałać, ponieważ nie miał osobowości prawnej - żadnego stowarzyszenia, fundacji. Później zapytał o wsparcie Burmistrza, Dyrektora OSiR, a finalnie w organizację tego przedsięwzięcia zaangażowało się wiele instytucji OSiR, CKiSz, KGW, OSP Rybitwy oraz osób Burmistrz Miasta i Gminy Połaniec oraz Rafał Godzwon znany triathlonista i ultramaratończyk.

Mimo, że wydarzenie było organizowane dość szybko i spontanicznie to pan Zbyszek otrzymał dużą pomoc ze strony wielu osób, w tym lokalnych biegaczy. Wspominał Dyrektora OSiR-u jako ogromne wsparcie. Zaangażował też lokalne organizacje ze wsi, z której pochodzi. Pomogli mu lokalni biegacze, którzy dzielają z nim pasję.

Uczestnicy oceniali wydarzenie bardzo dobrze, panowała familiarna, pełna ciepła atmosfera. Wśród uczestników był też apetyt na więcej, może bieg z pomiarem czasu? albo inny dystans? Byli otwarci na kolejne propozycję.

Ryc. 13. Społeczny Bieg Uniwersału Połanieckiego, fot. portal.połaniec.eu

Pan Zbyszek mówił, że motywacją do zrobienia takiego wydarzenia była sama pasja i podzielenie jej z ludźmi. To ona motywuje i napędza do działania. Już wcześniej chciał stworzyć stowarzyszenie biegaczy, żeby prościej pozyskiwać środki i aktywniej tworzyć wydarzenia, ale mimo dużej grupy biegaczy nikt nie chce wziąć odpowiedzialności za bycie członkiem stowarzyszenia. "To są odpowiedzialni ludzie, mają rodziny, dzieci. Nie rozumiem czemu nie chcą wziąć tej odpowiedzialności". Organizator nie wyobraża robić takiego wydarzenia przez inną organizację, np. OSP (choć sam do niej należy), bo strażacy z Rybitw nie biegają, a tu jednak chodzi o pasję. To ona łączy i daje pretekst.

Na bieg przyjechali ludzie także spoza Połańca, np. z Mielca, bo Połaniec kojarzą ze sportową atmosferą i dobrą atmosferą.

Rozgrzewkę przed biegiem na prośbę pana Zbyszka prowadziła pani Alina, która również jest lokalną aktywistką. Dzięki niej na bieg przyszło kilka kobiet w koszulkach Slow Jogging Połaniec. Pani Alina zaczęła swoją przygodę ze Slow Joggingiem w pandemii, gdy uciekała do lasu przed marazmem domowym. Czuła potrzebę ruchu w ciele, w niej samej. Później okazało się, że powolny bieg, który uprawia to Slow Jogging. Z ramienia CKiSz pojechała na kurs instruktorski, a później prowadziła zajęcia w Centrum Kultury. Tam zgromadziła wokół siebie kobiety, które mówią o niej, że wyróżnia ją „energia, spokój i tupet”. To dzięki niej regularnie się spotykały i biegały o 8 rano komentując, że „to zupełnie inny dzień jak się rano poćwicz, zrobi coś dla siebie”. Od jakiegoś czasu się nie spotykają, bo pani Alina nie wychodzi z propozycją terminu. Tym Panią potrzebna jest stała liderka, mimo, że mają już wiedzę o slow joggingu, samym ciężko się im spotkać.

Na wydarzeniu obecni byli również Burmistrz Miasta i Gminy Połaniec Jacek Nowak, Dyrektor Ośrodka Sportu i Rekreacji Grzegorz Sobut oraz Dyrektorka Centrum Kultury i Sztuki Monika Pławska. W swoich wypowiedziach podkreślali znaczenie tego typu inicjatyw dla lokalnej społeczności. Dyrektorka CKiSz zwracała uwagę, że sport jest ważnym elementem kultury rozumianej szerzej niż działalność artystyczna, a wspólne uczestnictwo w wydarzeniach sportowych stwarza okazję do budowania relacji, integracji i spotkania mieszkańców.

Podaję to wydarzenie jako dobry przykład, bo wiele rzeczy, mimo niedoskonałości się udało. Z tego przykładu można wyciągnąć wnioski, że ważna jest pasja i lider, który zwołać ludzi do działania. Bo ludzi, którzy chcą działać dookoła jest całkiem dużo.

Wnioski i rekomendacje

Wnioski

Kultura w gminie Połaniec działa **bardzo dobrze**. CKiSz ma bogatą ofertę dla dzieci i młodzieży, seniorzy są zaopiekowani przez “Megawat” i dwa inne kluby seniora oraz ŚDS. W gminie działają Koła Gospodyń Wiejskich i Ochotnicze Straże Pożarne angażując się zarówno

w wydarzenia ogólnogminne, np. Dni Połańca, jak i kościelne, np. Boże Ciało,

jarmarkowe np. jarmark wielkanocny, a przede wszystkim lokalne: integrację, dni dziecka, spotkania.

Liderzy i działacze społeczni z mniejszych miejscowości wykazują silne przywiązanie do swoich społeczności, dobrze znają ich specyfikę oraz obszary, z których są dumni, takie jak lokalne tradycje rękodzielnicze czy aktywność sportowa. Członkinie KGW, pomimo obciążenia pracą zawodową, wykazują wysokie zaangażowanie i traktują swoją działalność jako misję współtworzenia kultury lokalnej, a nie wyłącznie jako zadania kulinarne. Mieszkańcy poszczególnych wsi chętnie obserwują sprawdzone rozwiązania w sąsiednich miejscowościach i próbują przenosić je na grunt własnego sołectwa.

Młodzi mieszkańcy zgłaszają silną potrzebę posiadania przestrzeni do swobodnego spędzania czasu i integracji poza codzienną kontrolą dorosłych. Z tego powodu preferują oni masowe imprezy plenerowe (pikniki, festiwale) oraz nieformalne miejsca spotkań, takie jak ul. Widokowa czy ul. Targowa. Dla młodzieży bardzo ważny jest estetyczny, nowoczesny i funkcjonalny wymiar infrastruktury publicznej. Doceniają oni nowoczesne rozwiązania (np. ławki z ładowarkami indukcyjnymi), ale jednocześnie rygorystycznie zauważają elementy zniszczone lub wymagające poprawy (np. stojak na rowery przy CKiSz).

Mieszkańcy gminy silnie utożsamiają kulturę nie tylko z działalnością instytucjonalną, ale również z aktywnością fizyczną, sportem oraz rekreacją na terenach zielonych (takich jak Kopiec Kościuszki). Dzieci definiują i cenią kulturę głównie przez pryzmat konkretnych, ulubionych zajęć (taniec, śpiew) oraz prowadzących je instruktorów. Dorośli natomiast kładą nacisk na relacyjność spotkań, profesjonalizm kadry oraz możliwość wspólnego tworzenia i dzielenia się pasją.

Dwa pola kultury

Kultura często opisywana jest w naukach społecznych jak góra lodowa - są części, które są widoczne na pierwszy rzut oka oraz te ukryte pod wodą. Podobnie jak w przypadku góry lodowej, w kulturze widzimy jej zewnętrzne przejawy: muzykę, literaturę, architekturę, sztukę, rytuały, teatr, taniec. Część podwodna, stanowiąca podstawę całej góry lodowej, jest sferą kultury niewidocznej, która obejmuje

wartości, przekonania, sposoby zachowania wpływające na zewnętrzne przejawy

kultury. W funkcjonowaniu współczesnych instytucji kultury ważna jest świadomość, że kultura to nie tylko powstawanie dzieł sztuki, ale przede wszystkim proces tworzenia wartości, norm, wzorów zachowań istotnych dla ludzi i społeczności, w której żyją. **Można więc stwierdzić, że kultura to zarówno obszar aktywności artystycznej,**

jak i przestrzeń nabywania kompetencji do świadomego funkcjonowania w życiu zbiorowym. Świadomość istnienia tych dwóch różnych wymiarów kultury wydaje się kluczowa dla kształtowania programu lokalnej instytucji kultury, która odpowiadając na różnorodne potrzeby mieszkańców spełniać musi jednocześnie różnorodne role i funkcje. Dlatego w konstruowaniu strategii i programu niezbędna jest zdefiniowanie podstawowych pól kultury i charakterystycznych dla nich sposobów działania.

Kultura w jej węższym i instytucjonalnym rozumieniu to wyodrębniony sektor życia publicznego zajmujący się tworzeniem i upowszechnieniem sztuki, wspieraniem działalności artystycznej, edukacją i wychowaniem przez sztukę, stwarzaniem pola do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego w podstawowych dziedzinach jak: teatr, film, muzyka, taniec, plastyka; rozbudzaniem i zaspokajaniem potrzeb kulturalnych, estetycznych opartych o stabilne i (powszechnie) akceptowane normy estetyczne, z uwzględnieniem podziału na kulturę wysoką i popularną, oraz z zaakcentowaniem znaczenia roli tradycji, pamięci i dziedzictwa kulturowego.

- instytucja kultury w kulturze sektorowej szuka doskonałości, realizuje się raczej wąskiej specjalizacji i tworzy podział na artystów i publiczność oraz na amatorów i profesjonalistów.
- realizowanie działań i usług kulturalnych w oparciu o potrzeby mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób o talentach artystycznych.

Kultura rozumiana szeroko jako „specyficzny sposób życia pewnej zbiorowości oraz to wszystko, co jest jego wytworem i co go określa”. Wyróżnikiem kultury jest to, jak żyją ludzie w pewnej zbiorowości. Uwzględnia więc ona wszystko, co składa się na specyficzną egzystencję tych zbiorowości: codzienne i odświętne praktyki; wytwory ich działań; reguły, wartości i znaczenia; to, w co wierzą i to, co wiedzą; relacje, w jakie wchodzą itd. Tak rozumiana kultura może przejawiać się w działaniach artystycznych oraz różnych dziedzinach sztuki, ale może też oznaczać innego typu aktywności o charakterze ekspresji twórczej, innowacji społecznej i działań społeczno-kulturowych.

- instytucja kultury jest bliżej spraw, które ogniskują społeczną aktywność, budzą emocje, są kulturą codzienności. Charakter działań instytucji jest responsywny, społecznie zaangażowany.
- aktywowanie potencjału mieszkańców indywidualnych, grupowych i społecznościowych.

Wymienione dwa pola kultury na których pracuje instytucja kultury nie są odrębne. Należy je widzieć jako uzupełniające się i często na siebie zachodzące.

Profesjonalny sektor kultury czerpie inspirację z codzienności, wpływa na trendy, modę i styl życia. Z kolei kultura społeczna potrzebuje zaistnienia w formie sztuki, a jej różne przejawy wymagają profesjonalnego wsparcia. Lokalny ośrodek kultury powinien więc w sposób harmonijny być aktywny w obu polach kultury.

Centrum Kultury i Sztuki w Połańcu ma potencjał, aby stać się instytucją łączącą oba te pola na całym obszarze gminy. Takie szerokie rozumienie kultury jest bliskie kierunkowi rozwoju wyznaczonemu przez Dyrektorkę instytucji. Kluczowym narzędziem realizacji tej wizji jest budowanie partnerstw z mieszkańcami, liderami

lokalnymi, organizacjami społecznymi oraz instytucjami działającymi w poszczególnych sołectwach. Trudno oczekiwać, aby stosunkowo niewielki zespół instytucji kultury samodzielnie odpowiadał na potrzeby wszystkich mieszkańców miasta i siedemnastu sołectw. Dlatego rozwój współpracy, dzielenie się odpowiedzialnością za działania oraz wykorzystywanie istniejących lokalnie zasobów wydają się nie tylko pożądane, ale wręcz niezbędne dla dalszego rozwoju życia kulturalnego i społecznego gminy.

Rekomendacje systemowe

Dostrzeżenie działalności lokalnej

Warto wzmocniać działania lokalnych grup, nawet jeżeli nie są widoczne w całej gminie, a tylko w konkretnej wsi. Nie chodzi tu o bezpośrednie nagradzanie lokalnych aktywistów za działanie, a raczej o dostrzeżenie ich pracy. Można robić to poprzez udostępnianie ich działalności na Facebooku, chwalenie się nimi poza gminą czy organizowanie plebiscytu na działacza/działaczkę roku. Można stworzyć album, katalog z działalności KGW, OPS. W gminie jest jeszcze wiele działających jednostek i stowarzyszeń do których nie dało się dotrzeć podczas trwania tych badań. Jeżeli będą w nich chęci niech się pochwalą przed sobą, a gmina niech chwali się nimi.

Jasny podział odpowiedzialności

Ogromny potencjał w Połańcu tworzy wielość instytucji zajmujących się kulturą. Nie ma jednak jasnego podziału odpowiedzialności za poszczególne aspekty, np. zaangażowanie świetliczanek (zatrudnia je gmina, otrzymują dotacje na działanie z CUS, warsztaty manualne zorganizował CKiSz). Jasny podział kompetencji nie powoduje ograniczenia lokalnych inicjatyw. Mimo początkowych trudności związanych ze zmianą procedur warto je usystematyzować, tak aby każda jednostka miała ściśle określone zadania w zakresie tworzenia kultury w Połańcu. Wprowadzanie zmian jest trudne. Szczególnie w początkowym okresie, gdzie panuje większy chaos i brak zrozumienia. Warto jednak wytrwać w empatii i otwartości na błędy, żeby później czerpać korzyści ze zmiany.

Potencjał w braku

Zarówno na poziomie CKiSz, jak i KGW, i OSP zgłaszano brak zaangażowania mieszkańców. Jest to dobry obszar do dialogu i wypracowania strategii, wymiany doświadczeń i wzajemnej pomocy. Okazuje się, że duża instytucja może mieć takie same pytania jak pojedynczy lider: jak zaangażować ludzi? Co by im się podobało? Dlaczego ludzie nie chcą brać odpowiedzialności? Nauka może płynąć w obie strony, to CKiSz może uczyć się od lokalnych liderów, którzy jednak zbierają grupę zaangażowanych oraz lokalni liderzy mogą uczyć się od siebie nawzajem i od CKiSz. Warto dzielić się trudnościami i rozwiązywać je razem, bo oprócz rozwiązania problemu może narodzić się zaufanie i współpraca.

Dobrostan osób aktywnych społecznie

Kultura w Połańcu żyje dzięki osobom zaangażowanym, które w ramach swojej pracy i w czasie wolnym poświęcają się lokalnej społeczności. Jeżeli liderzy napotykają opór lub niechęć, może to prowadzić do wypalenia. Warto dbać o liderów, np. organizując im warsztaty zapobiegające wypaleniu, gdyż to na nich opiera się kultura w Połańcu.

Rekomendacje konkursowe

Młodzież jako autorzy, a nie odbiorcy

Warto zwrócić uwagę na projekty proponowane przez młodzież. Podczas badań ważna była dla nich rozrywka i ją chcieliby rozwijać, np. kino plenerowe, juwenalia dla młodzieży, turniej e-sportowy, turniej w kręgle. Wyznaczyli też miejsca ważne dla nich, np.: ul. Targowa, ul. Widokowa, muszla koncertowa.

Kryterium wyboru: Warunkiem przyznania środków powinno być współuczestnictwo – młodzież nie tylko ma zgłosić projekt i pomysł, ale ma być w niego zaangażowana i ma o nim decydować.

Inspirujący przykład: Tworzenie mapy swojej okolicy i ważnych dla siebie miejsc w projekcie „Nasza Wola”

<https://etnograficzna.pl/etnograficzne-lato-w-miescie-2021-pare-slow-na-zakonczeni-e-projektu/>.

Olimpiada "Zwolnieni z Teorii" <https://zvolnienizteorii.pl/>.

Promowanie tego, z czego ludzie są dumni

Warto wziąć pod uwagę projekty, które promują rzeczy, z których mieszkańcy są dumni w poszczególnych wsiach. Badania pokazują, że w każdej miejscowości ta duma dotyczy czegoś innego: unikalnych umiejętności manualnych (tworzenie palm, wieńców dożynkowych), ceramiki, pasji do biegania czy nowoczesnej infrastruktury, jak tętniący życiem Orlik.

Kryterium wyboru: Wspierane inicjatywy muszą bezpośrednio wyciągać te lokalne powody do dumy na światło dzienne i angażować mieszkańców jako ekspertów dzielących się swoją pasją.

Inspiracja i wzajemne poznanie

Warto wspierać projekty, które są inspirujące w kontekście aktywizacji młodzieży, dorosłych oraz całych lokalnych społeczności. Samo istnienie i działanie prężnej grupy w jednym miejscu może stać się kołem zamachowym dla sąsiednich miejscowości, pokazując gotowe mechanizmy zaangażowania. Pokazuje to przykład Działalności Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej w Ruszczy, przez sam fakt istnienia jedna z mam w Rudnikach zapytała czy jest możliwość stworzenia takiej drużyny u nich.

Kryterium wyboru: Projekt musi zakładać wymianę doświadczeń i uczyć innych, jak brać sprawy w swoje ręce, zamiast tylko biernie obserwować działania liderów.

Inspirujący przykład: Sąsiedzkie wizyty studyjne lub sąsiedzki mentoring. Na przykład doświadczona młodzież pomaga rówieśnikom zza miedzy założyć własną drużynę, albo działające stowarzyszenie pomaga lokalnym aktywistom założyć swoje stowarzyszenie. Przykłady wizyt studyjnych (ale na większą skalę) można znaleźć tu: <https://wioska-tematyczna.pl/wizyty-studyjne/>

EXPO lokalnych talentów i pasji

Warto zwrócić uwagę na inicjatywy zrzeszające i promujące lokalnych twórców z najróżniejszych dziedzin. Projekt ma za zadanie pokazać potencjał w małych artystach, połączyć ich, żeby wspólnie mogli się inspirować. Ma być też powodem do “wyjścia z szafy” i pokazania swoich talentów.

Kryterium wyboru: Inicjatywa musi łączyć twórców z różnych pokoleń i obszarów – od rękodzieła po kulturę cyfrową – i dawać im wspólną, równorzędną przestrzeń prezentacji.

Inspirujący przykład: Zamiast klasycznej wystawy można zainspirować się przykładem “Walk of Arts”, który polega na wystawianiu prywatnej sztuki, obiektów pasji lub kolekcjonerstwa przed dom, tak, że cała okolica staje się wystawą. Mieszkańcy przychodzą odkrywać nie tylko sztukę, ale przede wszystkim ludzi ją tworzącą: <https://www.horsforth-woa.org/about/what-is-the-walk-of-art/>

Tworzenie obecnej historii

Badani często mówili o tym co “tu i teraz”, o nowoczesnym orliku, polanie rekreacyjnej. Działających grupach, np. biegowych, seniorów, tanecznej, KGW. Warto zwrócić uwagę na promowanie i rozpowszechnianie ważnych obecnie miejsc, osób, zwyczajów.

Kryterium wyboru: Projekt musi dokumentować obecny potencjał miejsc, osób i zwyczajów. Może sięgać do przeszłości, jednak jego punktem ciężkości powinno być to, co funkcjonuje i ma znaczenie dla mieszkańców dziś.

Inspirujący przykład: Wydanie lokalnego „Inspiratora sąsiedzkiego”, kalendarza z portretami mieszkańców, mapy lokalnych twórców - można wzorować się na ogólnopolskim projektem “Mapa sztuki” <https://www.mapasztuki.pl/> , tomiku poezji/piosenek/tekstów o lokalności

Oswajanie nowych form kultury

Warto zwrócić uwagę na projekty wprowadzające do lokalnego krwioobiegu nieszablonowe formaty, które redefiniują pojęcie instytucji kultury. Niestandardowe oblicza kultury to działania, które nie mieszczą się w tradycyjnych formatach

wydarzeń kulturalnych, ale pełnią funkcję budowania relacji, znaczeń i wspólnoty w codziennym życiu mieszkańców. Inicjatywy te pokazują, że kultura to także ekologia, sztuka uliczna, dbałość o estetykę otoczenia oraz rozwijanie ekonomii współdzielenia.

Kryterium wyboru: Inicjatywa musi być nowatorska, realizowana oddolnie przez wnioskodawców. Nie może ograniczać się do występów, integracji, uczestnictwa. Poprzez swoje działanie musi budować integrację społeczną.

Inspirujący przykład: Założenie ogrodu społecznego (np. <https://www.lokalnepartnerstwa.org.pl/projekt/dzialajac-pod-reke-z-natura/>) stworzenie sąsiedzkiego współdzielniaka lub wymiennika ubrań i książek (<https://um.warszawa.pl/waw/sasiedzka/wymianki>), wspólne malowanie murali, strojenie ulic czy akcje performatywnego dziergania, mapa etnograficzna (https://mapa.etnograficzna.pl/?_gl=1%2Ai4p5fn%2A_ga%2AMTA5OTM2MzM5NS4xNzAwODU4NzUw%2A_ga_ZYVZNTJD0T%2AczE3ODEzNzkxODQkbzM3JGcwJH QxNzgxMzc5MTg0JGo2MCRsMCRoMA..), audioprzewodniki, spacer historyczne.

Razem, a nie obok siebie

Warto wspierać wielkie wydarzenia integracyjne, takie jak pikniki czy festyny, ale realizowane w duchu głębokiego partnerstwa. Zwrócić uwagę na projekty, w których odchodzi się od modelu, w którym jedno sołectwo organizuje imprezę i jedynie zaprasza resztę jako gości, na rzecz wspólnego budowania wydarzenia od podstaw.

Kryterium wyboru: Warunkiem dofinansowania powinno być twarde zaangażowanie w proces organizacyjny i logistyczny minimum trzech sołectw, z wyraźnym podziałem zadań i odpowiedzialności.

Wyjście z murów

Warto wziąć pod uwagę projekty zakładające całkowite opuszczenie sal widowiskowych i przeniesienie aktywności na świeże powietrze. Wiele osób wyznaczało tereny zielone (Kopiec Kościuszki, miejsca spacerowe) jako ważne i sprzyjające odpoczynkowi. Wykorzystanie naturalnego potencjału przyrodniczego

wsi i miasta pozwala na swobodniejszą ekspresję i dociera do osób, które rzadko zaglądają do tradycyjnych budynków instytucji.

Kryterium wyboru: Działania kulturalne i artystyczne muszą być zaplanowane w otwartej przestrzeni plenerowej i wchodzić w interakcję z otaczającą naturą lub architekturą wsi lub miasta.

Inspirujący przykład: Park zamieniony w miejsce inicjatyw lokalnych
<https://www.lokalnepartnerstwa.org.pl/projekt/park-inicjatyw-lokalnych/>.